

In de ban van het slachtoffer

*Onderzoeksrapport naar de mogelijke gevolgen van het wetsvoorstel
inzake aanvulling van het spreekrecht voor het slachtoffer en de
verdachte.*

BIJLAGEN

Plaats/ datum:	Oosterhout, 12 januari 2016
Student:	Romy Dassen
Studentnummer:	2056796
Opleiding:	HBO-Rechten
Onderwijsinstelling:	Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Afstudeerorganisatie:	Loevendie Neijndorff Advocaten te Dordrecht
Afstudeerperiode:	september 2015 – januari 2016
Eerste begeleider:	Mw. mr. S.D. Adjiembaks
Tweede begeleider:	Mw. mr. M.W.H.M. Janssen
Stagementor:	Dhr. mr. R.W.J.H.A. Neijndorff
Vakgebied:	Strafrecht
Status:	Bijlagen

Inhoudsopgave

BIJLAGE 1 INTERVIEW DHR. M.R. C.A. MANDELAAR..... FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

BIJLAGE 2 INTERVIEW MW. M.R. J.H.L.M. WIJERS FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

BIJLAGE 3 INTERVIEW MW. M.R. E.M.J. RAVERS 11

BIJLAGE 4 SCHEMA VERWERKING INTERVIEWS..... 16

Bijlage 1

Interview met lid van de rechterlijke macht de heer mr. C.A. Mandelaar (rechtbank Oost-Brabant, locatie 's-Hertogenbosch)

Interview gehouden op 10 november 2015 om 13:30 locatie 's-Hertogenbosch (duur interview: 26 minuten).

Doel interview:

Het in kaart brengen van de visie van de respondent omtrent de mogelijke gevolgen van het wetsvoorstel inzake aanvulling van het spreekrecht van het slachtoffer in relatie tot de rechtspositie van het slachtoffer en de verdachte in het strafprocesrecht.

1. I: Wat vindt u van de volgende stelling: 'Het slachtoffer heeft al te lang aan de zijlijn van het onderzoek ter terechtzitting gestaan'?

G: Je zit hier bij een rechter, dus dan komt hier niet een pasklaar antwoord. Te lang, nou ik ben wel door de jaren heen mezelf gaan realiseren van dat is het slachtoffer daar hebben in ons strafrecht niet heel veel oog voor. Dat is ook omdat we een dadergericht strafprocesrecht hebben, dat functioneert ook heel goed. Maar we moeten onze ogen er niet voor sluiten dat er een tendens is dat er meer rechten voor het slachtoffer moeten komen. Dat is een terechte vraag, waarom richten we ons strafrecht zo in? En als je dat in ogenschouw neemt, dan is het wel zo dat er te weinig aandacht is voor het slachtoffer. De andere kant is, maar dan kom je meer op de invulling, dat het best wel ingewikkeld ligt in ons Wetboek van Strafvordering, in ons strafproces. Maar daar komen we vast op.

2. I: Mag ik daaruit opmaken dat u het terecht vindt dat de positie van het slachtoffer versterkt wordt?

G: Ja, ik denk het wel. En de vraag is niet of ik dat zelf terecht vind. Maar als er meer behoefte is in de samenleving daarbij, dan ontstaat het risico dat de samenleving zich anders niet meer herkent in de rechtspraak of zich als het ware niet meer vertegenwoordigt voelt door de rechtspraak. Uiteindelijk spreek je ook recht voor de samenleving en als de samenleving daar om vraagt dan moet je toch kijken of er manieren zijn, vooral voor de wetgever, of om dat toch een plaats te geven. En dan kan ik daar alleen maar mee instemmen. Ja of het mij persoonlijk als rechter ook ja...Het verschilt erg per zaak, wat is een slachtoffer? Is het slachtoffer degene die aangifte doet of is het slachtoffer echt iemand van wie vast staat dat hem iets overkomen is. Soms maak je dat pas uit op zitting, of er wel een slachtoffer is. Dat maakt dat het heel ingewikkeld is. Zeker in zaken waar het evident is dat er een slachtoffer is, vind ik het alleen maar goed dat er meer aandacht voor het slachtoffer komt. Vandaar terecht ja, dat er meer aandacht is voor het slachtoffer.

3. I: Hoe denkt u over het gegeven dat het slachtoffer, eigenlijk als leek op het gebied van het recht, zich dan ook uit mag gaan laten over de vragen van 350 Wetboek van Strafvordering?

G: Nou oorspronkelijk was het wetsvoorstel dat er ook een advies uitgebracht mocht worden door het slachtoffer, dat is intussen eraf. Volgens mij ligt het nu bij de Eerste Kamer, zonder het adviesrecht. Dus het is gewoon een uitgebreid spreekrecht waarbij ze zich overal over

mogen uitlaten maar ik hoef er als rechter niks mee. En dat vind ik alleen maar heel goed. Want als je slachtoffer bent ben je per definitie partijdig, ben je per definitie niet deskundig om advies te geven. Als deskundige moet je afstand kunnen houden van een zaak moet je kennis van zaken hebben en dat heeft het slachtoffer niet. Dus adviesrecht lijkt me niet goed, maar zich uit mogen laten dat vind ik op zich wel prima. Ook weer omdat dit een rol kan vervullen in de verwerking. Soms heb ik er ook wel behoefte aan als rechter om te weten hoe een slachtoffer aankijkt tegen wat moet er nu gebeuren met de verdachte. Namelijk soms heb je wel is het idee dat het slachtoffer helemaal niet wil dat iemand lang de gevangenis ingaat, maar alleen maar wil dat er recht gedaan wordt. En soms is dat ook goed om uit de mond van het slachtoffer te horen. En als het wel een lange gevangenisstraf is bijvoorbeeld nou dan is dat ook goed om te horen. Dus ik heb daar niet zo'n moeite mee. Alleen nadrukkelijk niet in de rol van adviseur.

4. I: Het adviesrecht is inderdaad van de baan maar indien voornoemd wetsvoorstel door zal gaan betekent dit wel dat alle beperkingen zijn opgeheven dus het slachtoffer zou zich wel over de vragen van 350 Sv kunnen gaan uitspreken. Denkt u dat het slachtoffer hier enige verwachtingen aan zal ontleen?

G: Volgens mij is dat ook gezegd toen het adviesrecht van de baan ging. Dat er veel voorlichting moet komen voor het slachtoffer bij slachtofferhulp, bij de advocatuur die het slachtoffer bijstaat, om dat uit te leggen. Want dat vind ik nu ook al wel is moeilijk hoor als rechter om op zitting te zeggen u mag nu wel wat gaan zeggen en dan moet ik ze inperken op het moment dat ze iets gaan zeggen over de bewijsbaarheid of over de straf. Dat hoef ik straks niet meer te doen. Maar er moet niet de indruk ontstaan dat wat zij zeggen dat daar ook wat mee gedaan moet worden.

5. I: Dus eigenlijk zegt u dat er wel goede voorlichting over moet zijn naar het slachtoffer toe.

G: (knikt)

6. I: U als rechter geeft natuurlijk een oordeel op basis van alle omstandigheden van het geval bijvoorbeeld het strafverleden of de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Daar hebben we het net ook al even kort over gehad. Maar denkt u dat het slachtoffer ook in staat is om andere omstandigheden mee te nemen?

G: Dat ligt erg aan het slachtoffer. Dat ligt heel erg aan het slachtoffer. Kijk volgens mij is er wel intussen bekend dat hoe meer van een zaak en hoe meer van een verdachte men weet, hoe dichter, hoe meer ze betrokken zijn bij een rechtszaak, hoe dichter zij bij het oordeel van een rechter uitkomen. Dus oftewel als je wat leest in de krant zijn straffen vaak veel hoger. En als ze op een zitting erbij zijn en zelfs als ze het dossier hebben mogen inzien, daar zijn ook experimenten mee geweest, dan komt de straf die zij op wilde leggen veel dichter bij die van de rechter. Oftewel hoe meer je weet van iemand hoe milder je soms wordt in je oordeel. Het kan soms ook de andere kant uitpakken. Maar vaak is het wat milder. Er zijn ook slachtoffers die dat inzien op zitting als zij alle omstandigheden horen die spelen bij een verdachte maar dat vraagt dus dat je over de eigen boosheid en wraak heenstapt. En dat kunnen niet alle slachtoffers. En dat hoef je ook niet te verwachten. Dat verschilt dus echt per slachtoffer.

7. I: Indien de strafmaat uiteindelijk vele malen lager uitvalt dan wat het slachtoffer in gedachte had, denkt u dan dat dit voor teleurstelling of onbegrip zorgt bij het slachtoffer?

G: Dat merken we nu al. Soms heb je wel zaken waar toch uiteindelijk van de tribune wat geroepen wordt wat er zou moeten gebeuren. Dat heb ik een keer meegemaakt in een moordzaak waarbij geroepen werd dat levenslang moest worden opgelegd. Ja, als je dan andere straf oplegt dan geeft dat teleurstelling en dat zal straks niet anders zijn. Alleen dan

kom je weer op die voorlichting van te voren. Ja, die zal dat enigszins moeten worden voorkomen.

8. I: Denkt u dat het aanvullend spreekrecht van het slachtoffer bij kan dragen aan het emotionele herstel van het slachtoffer?

G: Ja, volgens mij heb ik dat al beantwoordt. Ik denk het wel, gewoon jezelf uitspreken kan wel goed zijn. Ik ben geen psycholoog natuurlijk maar ik heb het idee dat dat goed is voor sommige mensen. Dus ja. Dat ze gehoord zijn in een officieel verband. Wat er dan mee gebeurd is dan misschien niet eens zo belangrijk, maar dat verschilt per slachtoffer. Je moet oppassen dat je niet te empathisch wordt omdat je ook een verdachte voor je hebt zitten die je nog moet beoordelen. Dat is best wel een spanningsveld, zeker in emotionele zaken. Dat is nu ook al met het spreekrecht. Dat zal alleen maar meer worden dan.

9. I: Indien het dus bijdraagt aan het emotioneel herstel, dan wordt het eigenlijk een soort van doel van het strafrecht. Vindt u dat wenselijk dat het welzijn van het slachtoffer een doel wordt van het strafprocesrecht?

G: Dat is dus waar we voor kiezen. Waar deze tijd om vraagt. Veel meer doelen ervan zie ik niet. Puur voor mijn beoordeling zullen die sentimenten niet veel uitmaken. Voor de beoordeling van een vordering benadeelde partij daar maakt het ook geen verschil. Het wordt op zich een doel op zich zelf. Maar dat hoeft ook niet erg te zijn. Het hele strafrecht is toch een beetje symbool om te zeggen je hebt iets gedaan wat niet mag en daar staat straf op. Want als het doel is beveiligen van de samenleving of verbeteren van mensen, dat zijn mooie doelen maar dat haal je niet altijd. Dus dit kan ook een van de doelen van het strafrecht zijn.

10. I: Denkt u dat er een risico bestaat op secundaire victimisatie aan de zijde van het slachtoffer?

G: Dat kan altijd. Dat hangt ook samen met de mate van voorlichting vooraf. Verwachtingen die gewekt zijn wat zo'n zitting wat zo'n spreekrecht kan uitwerken. Het zou erger zijn geweest als het een adviesrecht was. Wat vervolgens niet opgevolgd wordt. Je hebt sowieso het risico natuurlijk als je je uit gaat laten over het feit dat de verdachte het ook gedaan heeft. Over het feit dat de verdachte zich gaat keren tegen het slachtoffer op zitting. Dat wordt allemaal meer dan bij het kale spreekrecht dat we nu hebben. Waardoor dat gevaar wel op de loer ligt maar dat is inherent aan hoe groot de rol van het slachtoffer moet worden. Hoe meer de deksel op de neus kan komen als het uiteindelijke oordeel tegenvalt. Of als de verdachte zich tegen het slachtoffer keert.

11. I: Maar u bent dus eigenlijk van mening, als ik het goed begrijp, dat de positieve gevolgen wel opwegen tegen de negatieve gevolgen van het aanvullend spreekrecht van het slachtoffer?

G: Er moet hele goede voorlichting zijn en eigenlijk dat er altijd als het aan de orde is dat we ook als het even kan slachtofferhulp inschakelen toch bijstand te verlenen en uitleggen wat het doel is van dit aanvullend spreekrecht. En ook duidelijk maken wat er ook aan risico's bestaat als het slachtoffer besluit gebruik te maken van zijn aanvullend spreekrecht. En als dat goed in elkaar steekt dan denk ik dat het uiteindelijk wel positief is voor slachtoffers.

12. I: Hoe denkt u dat de eventuele negatieve gevolgen voor het slachtoffer beperkt kunnen worden, buiten de begeleiding van slachtofferhulp etc. die u net heeft genoemd?

G: Ja ik denk dat als wij in onze vonnissen aandacht besteden en uitleggen waarom we een slachtoffer wel of niet volgen in zijn of haar mening. Maar ik weet nog niet hoe we dat gaan

doen. In hoeverre we dan ook in onze vonnissen daar ook rekenschap van gaan geven dat weet ik niet. Maar dat zou ik kunnen voorstellen, maar dan moeten die ook gelezen worden. Ik vraag me af in hoeverre dat gebeurt.

13. I: nu eigenlijk meer in relatie tot de verdachte. Een grondbeginsel van ons strafrecht is natuurlijk de onschuldpresumptie van de verdachte. En nu wordt wel vanuit verscheidene hoeken gesproken dat er mogelijk strijdigheid zou kunnen ontstaan met de onschuldpresumptie van de verdachte. Hoe denkt u daarover?

G: Ja dat is een lastig punt. Want in zedenzaken vaak ik er ook voor ik noem dan met name zedenzaken omdat dat dan van die zaken zijn van het is wel gebeurd of het is niet gebeurd. Als je een vechtpartij hebt met een mishandeling dan zit er iemand met een blauw oog maar in zedenzaken is nog maar de vraag soms of het wel is gebeurd of niet. Dan vaak ik er altijd voor om iemand ook slachtoffer te noemen. Dan kies ik ervoor om iemand aangever of aangeefster te noemen. Dat is ook een wat vervelende term maar dat is omdat ik me nog moet uitspreken over de zaak en of er wel een slachtoffer is. Het is niet mijn oordeel dat gegeven wordt, ik moet uiteindelijk iemand voor onschuldig houden en ik moet onbevooroordeeld blijven en een slachtoffer die hoeft niet onbevooroordeeld te zijn dus die mag zich daarover uitspreken. Ik denk wel dat het de taak is van de rechter om dan op te letten of dat toch nog wel op een correcte manier gebeurd. Misschien daarna de nuance te leggen dat dat de visie is van het slachtoffer. Dat is ook een inschatting maken op zitting.

14. I: Een ander punt van kritiek wat genoemd wordt is dus eigenlijk dat de verdachte zich dan niet meer alleen moet verdedigen tegenover het OM maar ook tegenover het slachtoffer. Hoe staat u daar tegenover?

G: Eigenlijk hoort dat dat daar een beetje bij ik denk dat dat de positie is van het slachtoffer. En als ik zie dat dit op zitting nog niet duidelijk is voor een verdachte dan zal ik dat als rechter nog moeten verduidelijken. Ja dat zal de ervaring ook moeten leren hoe een verdachte daar tegen op gaat treden, je hebt nu natuurlijk ook slachtoffers die een heel verhaal ophangen en dan vraag ik daarna de reactie van de verdachte en die zegt ja dat is mooi gelogen allemaal. Als hij dan ook nog wat gaat zeggen over een straf e.d. ja dan zal de verdachte geneigd zijn daar ook weer op in te gaan. Maar goed je moet ook wel ingaan tegen het verhaal van de OvJ wat op veel punten hetzelfde zal zijn. Ja ik weet het gewoon niet zo goed of dat een probleem is of niet. Uiteindelijk mag de verdachte ook weer reageren op wat het slachtoffer zegt en als dat dan een extra partij is, ja dan zij dat zo.

15. I: Denkt u dat het aanvullend spreekrecht, dus de uitlating van het slachtoffer m.b.t. de schuld en de strafbaarheid van de verdachte en eventuele strafmaat, op enige manier mee zou kunnen gaan wegen in uw uitspraak.

G: Het kan wel een rol spelen. Soms wil je best wel weten wat een slachtoffer vindt. Ik weet niet eens of dat altijd ten nadelen van een verdachte is. En misschien dat je na verloop van tijd toch met zijn alle als rechters een beetje daarin meegaat. Ja dat doe je altijd na verloop van tijd je gaat altijd met de maatschappij mee, hoe de maatschappij tegen dingen uit kijkt. Aan de andere kant moet je pal staan voor toch je eigen oordeel en niet zomaar met wat er in de maatschappij leeft. Of niet zomaar meegaan met wat het slachtoffer zegt. Maar het kan best een invloed hebben dat geloof ik zeker. Alleen ik vind het heel moeilijk om dat nu in te schalen. Maar in beginsel niet. Het is gewoon een mening van een slachtoffer en wij zijn als professionals toch gehouden om een professioneel oordeel te hebben en ook te vergelijken met andere zaken waar slachtoffers geen weet van hebben. Zo veel mogelijk gelijke gevallen op een gelijke manier af te doen. Maar enige invloed zal het wel kunnen hebben.

16. I: Vindt u dat de mening van het slachtoffer op enige manier kan zorgen voor belemmering van het strafproces?

G: Mijn ervaring is dat emoties er toch wel uitkomen. Dat vind ik niet zo erg. Laat die er dan maar op een vast moment uitkomen. Want als er heel veel emotie in een zaal zit dan voel je dat toch ook al. Ook al wordt het niet geuit of niet benoemd. Dat kost je ook energie als rechter. Daar ben ik niet zo heel bang voor. Tijd zal het wel gaan kosten. Ja aan de andere kant denk ik niet dat het zoveel meer tijd kost in de gevallen dat er toch al gesproken wordt door het slachtoffer dan zal er iets meer gezegd wordt. Maar als er nu hierdoor meer gebruik gemaakt gaat worden van het spreekrecht ja dan zal het wel meer tijd gaan kosten. Ook dat vind ik moeilijk om een inschatting van te maken. Mijn ervaring is toch dat sommige mensen heel goed onder woorden kunnen brengen en voor sommige mensen is dat ook heel moeilijk. Ik weet het niet. Als het substantieel meer tijd kost dan zal het geregeld moeten worden dat we er meer tijd voor krijgen voor de behandeling.

Bijlage 2

Interview met lid van de rechterlijke macht mevrouw mr. J.H.L.M. Wijers (rechtbank Oost-Brabant, locatie 's-Hertogenbosch)

Interview gehouden op 17 november 2015 om 13:30 locatie 's-Hertogenbosch (duur interview: 29 minuten).

Doel interview:

Het in kaart brengen van de visie van de respondent omtrent de mogelijke gevolgen van het wetsvoorstel inzake aanvulling van het spreekrecht van het slachtoffer in relatie tot de rechtspositie van het slachtoffer en de verdachte in het strafprocesrecht.

Opmerking:

Daar respondent geen toestemming heeft gegeven voor opname van het interview, is onderstaande tekst geen letterlijke transcriptie maar een samenvatting van het interview. Mevrouw Wijers heeft haar goedkeuring gegeven voor onderstaande samenvatting.

1. I: Wat vindt u van de volgende stelling: 'Het slachtoffer heeft al te lang aan de zijlijn van het onderzoek ter terechtzitting gestaan' en waarom vindt u dit?

G: Daar ben ik het absoluut mee oneens. Er is op dit moment voldoende aandacht voor het slachtoffer en het slachtoffer wordt voldoende gehoord. Onder andere door middel van het spreekrecht en de vordering benadeelde partij.

2. I: Mag ik daar uit afleiden dat u het onterecht vindt dat de positie van het slachtoffer versterkt wordt?

G: Dat zeg ik niet, dat is geen juiste conclusie. Ik vind op dit moment dat het slachtoffer voldoende in de aandacht staat, een beetje meer zou eventueel wel mogen.

3. I: Hoe denkt u over het gegeven dat het slachtoffer, eigenlijk als leek op het gebied van het recht, zich dan ook uit mag gaan laten over de vragen van 350 Wetboek van Strafvordering?

G: Ik denk dat dit heel moeilijk zal gaan worden. Het zal denk ik ook veel teleurstelling op gaan leveren bij het slachtoffer.

4. I: Teleurstelling ten aanzien van wat?

G: Ik bedoel teleurstelling voor het slachtoffer ten aanzien van de strafmaat die mogelijk veel lager uit zal vallen.

5. I: U als rechter geeft een oordeel op basis van alle omstandigheden van het geval, bijvoorbeeld het strafverleden of de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Denkt u dat het slachtoffer ook in staat is om andere omstandigheden mee te nemen?

G: Dat hangt af van de persoon van het slachtoffer. Sommige misschien wel. Veel ook niet, zij beschikken wellicht ook niet over alle gegevens over de verdachte. Ik denk dat dit moeilijk zal zijn, dat het ook zal zorgen voor teleurstelling bij het slachtoffer.

6. I: Denkt u dat de teleurstelling of het onbegrip van het slachtoffer, bijvoorbeeld ten aanzien van de opgelegde strafmaat, kan leiden tot secundaire victimisatie?

G: Ja, absoluut. Ik denk dat er een groot risico is op secundaire victimisatie aan de zijde van het slachtoffer.

7. I: Denkt u dat het aanvullend spreekrecht bij kan dragen aan het emotionele herstel van het slachtoffer?

G: Ja, dat denk ik wel. In heel veel gevallen wel. Het slachtoffer kan hierdoor het gevoel krijgen dat hij serieus genomen wordt, gevoel van erkenning.

8. I: Vindt u het wenselijk dat het welzijn van het slachtoffer een doel wordt van het strafprocesrecht?

G: Ja, ik denk dat ik dat wel wenselijk vind. Ik zie het niet echt als een doel, maar meer als een positieve bijkomstigheid. Er moet ook ruimte zijn voor het slachtoffer.

9. I: Bent u van mening dat de mogelijke positieve gevolgen van het aanvullend spreekrecht opwegen tegen de negatieve gevolgen voor het slachtoffer?

G: Dat is geheel afhankelijk van de situatie. Zal per persoon verschillen. Dat zal later moeten blijken. Ik ben er wel sceptisch over. Er bestaat nou eenmaal een aanzienlijk risico op secundaire victimisatie aan de zijde van het slachtoffer, dit moeten we niet onderschatten.

10. I: Hoe denkt u dat de eventuele negatieve gevolgen voor het slachtoffer beperkt kunnen worden?

G: Voornamelijk voorlichting. Dat is het belangrijkste. Voorlichting al vanaf het moment van aangifte, goede begeleiding ook door Slachtofferhulp. Het slachtoffer moet op de hoogte zijn van de eventuele positieve/negatieve gevolgen van het aanvullend spreekrecht. Ook moet duidelijk aangegeven worden dat de rechter niet gehouden is om daadwerkelijk iets te doen met hetgeen het slachtoffer heeft gezegd.

11. I: Nu eigenlijk meer in relatie tot de verdachte. Een grondbeginsel van ons strafrecht is de onschuldpresumptie van de verdachte. Vanuit verscheidene hoeken wordt er aangegeven dat er mogelijk strijdigheid zou kunnen ontstaan met de onschuldpresumptie van de verdachte. Hoe denkt u daarover?

G: Ja, dit kan zeker ontstaan. Maar dit is nu, met het basis spreekrecht, ook al het geval. Het zal dan misschien iets meer zijn. Ik vind alleen dat dit niet opweegt tegen de voordelen.

12. I: Hoe denkt u hiermee om te gaan?

G: Indien het nodig is zal ik duidelijk laten blijken op zitting dat hetgeen het slachtoffer verteld in de uitoefening van zijn aanvullend spreekrecht, zijn mening is en niet die van mij. Ik denk dat dit in de meeste gevallen wel duidelijk is voor de verdachte. Maar indien dit nodig blijkt dan zal ik inderdaad een nuancering aanbrengen. Ook is een toelichting hiervan in een vonnis erg van belang denk ik, dat zal alleen wel extra tijd gaan kosten.

13. I: Een ander punt van kritiek dat genoemd wordt is dat de verdachte zich dan niet meer alleen moet verdedigen tegenover het OM maar ook tegenover het slachtoffer. Hoe staat u daar tegenover?

G: De verdachte zal hier wel last van ondervinden. Het zal zwaarder worden voor de verdachte.

14. I: Bent u van mening dat er, buiten de verwerking van het emotionele herstel van het slachtoffer, nog andere positieve gevolgen zijn van het aanvullend spreekrecht?

G: Ja, het kan bijdragen aan het realisatievermogen van de verdachte. Alhoewel het wel heel idyllisch is te denken dat dit een preventieve werking tot het gevolg heeft.

15. I: Bent u van mening dat het aanvullend spreekrecht een verbetering inhoudt voor de rechtspositie van de verdachte?

G: Nee, pertinent niet.

16. I: Denkt u dat het aanvullend spreekrecht, dus de uitlating van het slachtoffer m.b.t. de schuld en de strafbaarheid van de verdachte en eventuele strafmaat, op enige manier mee zou kunnen gaan wegen in uw uitspraak?

G: Dat weet ik wel zeker. Alles wat tijdens het onderzoek ter terechtzitting is besproken weegt mee. Het zal echter niet doorslaggevend zijn.

17. I: Vindt u dat de mening van het slachtoffer op enige manier kan zorgen voor belemmering van het strafproces?

G: Ja. Het zal veel tijd gaan kosten. Het zal een extra belasting zijn op het financiële stelsel. De emoties, daarvan denk ik niet dat die voor een belemmering zorgen. Die horen er nou eenmaal bij, dat vind ik niet verkeerd. De emoties komen de zaak uiteindelijk ten goede.

Bijlage 3

Interview met lid van de rechterlijke macht mevrouw mr. E.M.J. Ravers (rechtbank Oost-Brabant, locatie 's-Hertogenbosch)

Interview gehouden op 1 december 2015 om 10:30 locatie 's-Hertogenbosch (duur interview: 37 minuten).

Doel interview:

Het in kaart brengen van de visie van de respondent omtrent de mogelijke gevolgen van het wetsvoorstel inzake aanvulling van het spreekrecht van het slachtoffer in relatie tot de rechtspositie van het slachtoffer en de verdachte in het strafprocesrecht.

1. I: Wat vindt u van de volgende stelling: 'Het slachtoffer heeft al te lang aan de zijlijn van het onderzoek ter terechtzitting gestaan' en waarom vindt u dit?

G: Ik heb daar niet echt kijk op. Ik weet in theorie wel wat de mogelijkheden zijn van het slachtoffer en wat de positie is van het slachtoffer. Maar of je dat aan de zijlijn staan moet noemen weet ik niet. In het strafproces is er tot nu toe een grotere rol voor de verdachte en meer aandacht voor de verdachte en uhm sommige slachtoffers kunnen dat misschien zo voelen dat ze aan de zijlijn staan. Maar ik zelf vind dat slachtoffers voldoende mogelijkheden om in ieder geval in theorie hun verhaal kwijt te kunnen en hun rechten verzekerd te krijgen. Dus ik ben het daar eigenlijk niet mee eens. Persoonlijk denk ik ook dat slachtoffers misschien te veel verwachten van het strafproces en dat ze uiteindelijk voor de doelen die ze willen bereiken beter op andere terreinen, bijvoorbeeld maatschappelijk werk of dat soort hulp, terecht kunnen.

2. I: Mag ik daar uit opmaken dat u het niet nodig vindt dat de positie van het slachtoffer momenteel versterkt wordt?

G: Nou, kijk ik weet dat er een groot verschil is tussen de theorie en de praktijk. Ik denk dat het in theorie nu al goed geregeld is maar dat het afhangt van de medewerkers van bijvoorbeeld het OM van Slachtofferhulp van de rechter die ze op zitting treffen, of ze ook voldoende aan hun trekken komen. Maar in theorie vind ik het voldoende geregeld, ja.

3. I: Hoe denkt u over het gegeven dat het slachtoffer, eigenlijk als leek op het gebied van het recht, zich dan ook uit mag gaan laten over de vragen van 350 Wetboek van Strafvordering?

G: Nou ik denk dat zij daar best een mening over hebben uiteraard en uhm ik ben er ook op zichzelf niet bang voor om die mening te horen. Maar het schept verwachtingen, namelijk als je ergens iets over mag zeggen dan krijg je nog meer het idee dat jou verhaal en wat jou doel is daarin, dat dit verwezenlijkt wordt. Dat gaat denk ik in heel veel gevallen niet gebeuren. Juist omdat het leken zijn is het gewoon heel ingewikkeld om goed uit te leggen wat wel en wat juridisch gezien niet kan en ben ik gewoon bang dat mensen nog meer teleurgesteld raken in het recht. Bovendien op een zitting wordt het voor een rechter moeilijker om de verwachtingen niet te hoog te scheppen om goede informatie en van de verdachte en van het slachtoffer te krijgen en om uhm zuiver te houden waarom je daar zit.

Je kunt een soort discussie op zitting krijgen of een soort emotioneel pleidooi waar je juridisch niet zo heel veel mee kunt en dat kan de gang van zaken op zitting wel verstoren. Nou denk ik dat rechters er gewoon op toegerust moeten zijn om dit in goede banen te leiden. Maar er gaat heel veel extra energie in zitten van heel veel mensen en uiteindelijk krijgen de slachtoffers denk ik toch niet waar ze op hopen.

4. I: Denkt u dat het aanvullend spreekrecht bij zou kunnen dragen aan het emotionele herstel van het slachtoffer?

G: Ik ben niet deskundig op dat terrein. Maar ik denk niet dat het gaat helpen omdat er allerlei manieren zijn om aan te geven wat die strafzaak met het slachtoffer heeft gedaan en nogmaals ik denk dat mensen met een verkeerd verwachtingspatroon naar een zitting gaan, als ze mogen vertellen bijvoorbeeld wat voor straf zij willen voor de verdachte. Ja, kijk daar is een zitting niet voor gemaakt. Ik denk dat het slachtoffer uiteindelijk van een koude kermis thuis zal komen. Enige punt waar ik wel het goed voor vind, is dat je je als rechter nog meer realiseert dat de beslissing die je neemt je neemt niet op basis van een papieren dossier maar dat het echt over mensen van vlees en bloed gaat. Daardoor ga je misschien als rechter nog beter uitleggen waarom je tot een bepaalde beslissing komt. Dat zou dan uiteindelijk misschien ook wel het slachtoffer helpen. Maar ik ben gewoon bang, daarvoor ken ik denk de mensen en ook mezelf te goed, dat je als slachtoffer puur en alleen genoegdoening wil en dat deze genoegdoening uiteindelijk toch nooit voldoende is en dat dit dus uiteindelijk juist niet helpt bij de verwerking. Plus het proces, het rouwproces, gaat langer duren omdat ze steeds maar gericht blijven op die zitting waar ze het woord mogen doen. Als die zaak met een beetje pech ook nog een hoger beroep moet dienen ja, dan krijg je een soort uitgestelde rouw ben ik bang.

5. I: U bedoelt dat het slachtoffer pas gaat beginnen met rouwen indien de zaak teneinde is gekomen, indien zij het (aanvullend) spreekrecht hebben uitgeoefend?

G: Ja, dat bedoel ik inderdaad. Het vertraagt dan het rouwproces.

6. I: Ik hoor u net zeggen dat u denkt dat er teleurstelling kan gaan optreden bij het slachtoffer, denkt u dat deze teleurstelling kan leiden tot secundaire victimisatie?

G: Ook daar ben ik niet deskundig in. Maar ik heb wel veel mensen van Slachtofferhulp gesproken buiten zittingen om, en die zien dat wel. Maar goed Slachtofferhulp denkt dat door de manier waarop zij mensen voorbereiden en begeleiden dat dat wel mee zal vallen maar ja ik ben daar wel bang voor. Dit zal betekenen dat we verder van huis zullen zijn op de lange termijn gezien.

7. I: Hoe denkt u dat secundaire victimisatie bij het slachtoffer beperkt kan worden, of denkt u überhaupt dat dit beperkt kan worden?

G: Nou ik denk sowieso een hele goede en intensieve begeleiding van Slachtofferhulp of van anderen. Dit weegt denk ik echt mee. Waarin mensen worden voorgelicht, sterker nog dan denk ik nu gebeurd. Over waar een zitting voor bedoeld is. Ik zie heel regelmatig dat de verklaring die het slachtoffer nu in het huidige spreekrecht uit mag brengen, dat dit erg aangedikt lijkt door de manier waarop Slachtofferhulp het voor de mensen op papier zet. Of dat er enorm gefocust wordt op het leed. Het zou goed zijn als in ieder geval de mensen op de voorbereiding van de zitting mensen een realistisch beeld wordt voorgeschoteld. Dat mensen niet alleen maar bevestigd worden in hun slachtoffer zijn. Dat er dus juist ook op een andere manier hulp geboden wordt. Meer bij het aanvaarden wat er gebeurd is dan het maar op deze manier je gelijk willen halen en je pijn willen verminderen. Maar dat is ook hoe ik persoonlijk denk over als je slachtoffer wordt van iets. Dus dat maakt wel dat ja, dat ik denk dat daar wel een omslag plaats moet vinden. En ik weet dat als je leidinggevende bij

Slachtofferhulp spreekt ze zich daar ook wel heel erg bewust van zijn, maar uhm als ik begeleiders persoonlijk wel is spreek dan lijkt het alsof daar helemaal nog geen aandacht voor is. Voor het rouwproces daaromheen. Ik denk dat dat dan wel echt nodig is. Ja en uiteraard de manier waarop wij als rechters de mensen op zitting benaderen doet ook heel veel. Er is altijd een evenwicht tussen de onschuldpresumptie van de verdachte en toch mensen wel de ruimte geven om te zeggen wat ze willen. Daar kun je natuurlijk ook wel wat in doen. Mensen willen zich gehoord voelen dat lijkt mij het belangrijkste en mensen moeten natuurlijk gerespecteerd en serieus genomen worden. En ja, aan de andere kant moet je ook heel duidelijk als rechter uitmaken op zitting waar het om gaat, wat de kaders zijn en wat de beslissingen zijn die je als rechter moet nemen en wat de invloed kan zijn van wat een slachtoffer verteld op zitting. Ja dus op die punten denk ik dat je wel iets kan doen aan het vervolg van wat het voor het slachtoffer betekent.

Wat ook heel belangrijk zou zijn is dat strafzaken sneller zouden verlopen. Dat mensen gewoon minder lang moeten wachten op een beslissing.

8. I: Nu eigenlijk meer in relatie tot de verdachte. Een grondbeginsel van ons strafrecht is de onschuldpresumptie van de verdachte. Vanuit verscheidene hoeken wordt er aangegeven dat er mogelijk strijdigheid zou kunnen ontstaan met de onschuldpresumptie van de verdachte. Hoe denkt u daarover?

G: Ja, want dat is een moeilijk evenwicht. Aan de ene kant gaat iedereen er op de zitting nog vanuit dat de verdachte nog voor onschuldig moet worden gehouden. Ik zie wel verschillende soorten feiten bijvoorbeeld feiten waarvan het niet eens duidelijk is of ze wel zijn gepleegd, bijvoorbeeld een verkrachting. Daar moet je dan eerst vaststellen ja is er wel een verkrachting geweest, was het deze verdachte. Of feiten waarvan bekend is dat ze zijn gepleegd maar waar nog niet vaststaat wie de verdachte is. Zeker die eerste feiten, dat is gewoon heel moeilijk. Je moet daar natuurlijk als rechter met respect naar luisteren, je moet daar als rechter ook iets mee, je moet er op responderen. Maar aan de andere kant speelt al eerder een vraag is het überhaupt wel gebeurd? Dat vind ik zelf wel moeilijk, om dat in goede banen te leiden. En ik ben zelf een rechter die heel graag niet alleen heel neutraal staat in de zitting maar ook echt in gesprek gaat met mensen. Dat maakt het alleen maar moeilijker omdat er dan bij een verdachte op enig moment de indruk kan ontstaan dat je als rechter al een idee hebt over zijn al dan niet onschuldig. Dat moet je voorkomen. Dat maakt het op de zitting moeilijk. Ik denk niet dat het onmogelijk is. Dat niet. Als je het zo scherp wil stellen dan denk ik niet dat dat onmogelijk is. Dat wordt wel moeilijk balanceren. Er zijn ook heel veel praktische problemen aan verbonden. Want hoe ga je dat nou op zitting heel goed inkleden en wie geef je wanneer de ruimte. Hoe geef je iedereen de aandacht die hij nodig heeft. Maar ik denk wel dat het in theorie kan maar in de praktijk zal het gewoon moeizaam worden.

9. I: Ziet u zelf nog manieren om dit te waarborgen? Bijvoorbeeld het aanbrengen van een nuancering?

G: Ja, dat doe ik nu ook al. Als het slachtoffer heeft gesproken dan geef ik de verdachte daarna altijd de mogelijkheid om daar nog op te reageren. Ja, dan probeer ik dat inderdaad wel neutraal te doen. Ik zal bijvoorbeeld niet zeggen 'Goh u hoort nou dit verschrikkelijke verhaal', ik probeer dat altijd neutraal te brengen. En zo balanceer je dan over en weer met de rollen die er zijn. Als iemand daadwerkelijk slachtoffer is en hij mag daar het woord voeren dan moet daar natuurlijk ook het respect zijn en de aandacht voor zijn. Die moet ook aanhoren wat een verdachte zegt en dat kan ook heel confronterend zijn.

10. I: Denkt u dat de aanvulling van het spreekrecht alles in aanmerking nemende een verbetering betekent voor de positie van het slachtoffer?

G: Ja, je gaat nog duidelijker uitleggen, ook in de richting van het slachtoffer waarom je tot een bepaalde beslissing bent gekomen. Hoe meer input je krijgt hoe beter je daar op gaat reageren. Het gaat dan toch meer leven, hoe mensen denken over bijvoorbeeld de straf die ze willen. Misschien op die manier wel. Maar ik denk niet uiteindelijk voor de verwerking van het slachtoffer en het vertrouwen van het slachtoffer in de rechtsstaat. Dat denk ik niet. Omdat uiteindelijk niet waargemaakt zal gaan worden wat veel mensen willen.

11. I: We hebben het nu gehad over de teleurstelling bij het slachtoffer, waardoor ook secundaire victimisatie op kan treden. Het is echter ook mogelijk dat dit op gaat treden door middel van de ondervraging van de verdediging. Dit zal naar verwachting vaker gaan gebeuren, die ondervragingen, dat kan er best heftig aan toe gaan. Denkt u dat dit nadelig kan zijn voor het slachtoffer?

G: Ja, dat denk ik wel. Ik denk alleen dat slachtoffers dat zelf van te voren niet doorhebben. Ze willen ook wel graag op alle mogelijke manieren hun verhaal doen. Maar ik denk uiteindelijk dat dat geen gezonde manier is. Ik ben daar wel bang voor alleen ik ben geen psycholoog ofzo, ik heb daar zelf niet de kennis voor in huis. Maar ik ben daar wel bang voor.

12. I: Vervolgens wordt er ten aanzien van het proces nog een aantal punten van kritiek genoemd. Er zou mogelijk belemmering op kunnen treden. In dit licht wordt er vaak gesproken over emotionalisering van het strafproces. Is het wel wenselijk dat het welzijn van het slachtoffer een doel wordt van ons strafproces. Hoe denkt u daarover?

G: Dat vind ik wel een moeilijke. Ik vind dat dit op zekere hoogte niet erg is, maar het moet wel hanteerbaar blijven. Dat is een beetje vaag maar kijk ik vind dat in het verleden de houding scheef was, dat er niet voldoende oog was voor de gevolgen voor het slachtoffer. Op welke manier je daar dan oog voor moet krijgen dat is dan de vraag. Dat kan op allerlei manieren. Maar ik vind het wel goed, ook voor verdachten overigens, dat er gewoon meer confrontatie is met wat voor gevolgen er nou eenmaal zijn als jij een bepaald strafbaar feit pleegt. Op zichzelf vind ik het niet een probleem dat er meer emotie in de rechtszaal komt en dat het minder om papieren dossiers gaat. Dit zien we ook bij de verdachte, deze kan nu ook veel meer toelichten waarom hij tot een daad is gekomen. Maar ik denk dat je het slachtoffer blij maakt met een dooie mus, en bereidt ze te weinig voor dat het toch een juridisch proces is waarin het met name nog steeds om juridische vragen draait. Als je dat wel zou doen, denk ik dat het prima zal gaan, maar mensen komen gewoon met verkeerde verwachtingen. Ja ook vergt het van rechters veel meer regie op zitting en veel meer inlevingsvermogen om alles goed te laten verlopen. Maar ik vind niet dat de emoties per definitie torent aan wat ons strafproces is, dat niet, alleen ja je moet wel de balans altijd bewaken. Maar persoonlijk vind ik niet dat die balans verstoort raakt hierdoor.

13. I: Op het financiële stelsel, meer tijd etc., zal het aanvullend spreekrecht naar verwachting ook gaan drukken. Ziet u hier problemen in?

G: Dat is een groot probleem. Op allerlei manieren kosten zittingen in het strafrecht nu meer tijd dan voorheen. De cijfers wijzen dat nog niet direct uit maar in mijn praktijk zie ik dat gewoon. Dit is weer iets wat meer tijd kost, meer voorbereidingstijd, meer tijd tijdens de zitting, bijstand aan slachtoffers kost meer geld. Dus ja, in die zin is dat zeker zo. Maar ja als wij vinden dat dit bijdraagt aan het slachtoffer, dan zal dit een afweging kunnen zijn. Maar goed ik denk niet dat het echt bijdraagt, dus in die zin vind ik het zonde.

14. I: Denkt u dat hetgeen het slachtoffer zegt ten aanzien van de vragen van 350 Sv op enige wijze mee zouden kunnen wegen in uw uiteindelijke oordeel?

G: (Licht). Ik denk wel dat het misschien invloed heeft. Maar het hoeft niet op deze manier, dat is meer mijn idee. In negen van de tien gevallen zal het niet echt extreem veel invloed hebben, merkbare invloed. Maar het kan wel is voorkomen. En dan denk ik eigenlijk eerder aan de gevallen waarin slachtoffers zeggen 'Ik wil geen straf voor de verdachte maar een behandeling', dat zie je nu al heel vaak, dan wanneer slachtoffers zeggen 'Deze verdachte moet aan de hoogste boom'. Omdat op dat soort reacties speelt het OM vaak al wel heel goed in. Ik denk dat het nog wel is verassend zou kunnen zijn wat een slachtoffer nou echt wil. Ik ben over het algemeen niet zo heel uitgesproken, ik zeg niet van we moeten het niet doen. Maar uiteindelijk denk ik dat het toch een stapje te ver gaat omdat het te weinig oplevert voor het slachtoffer. Je begeeft je gewoon op een hellend vlak. En ik snap mijn collega's wel die denken nou dat gaat echt niet goedkomen op zitting. Ik denk dat het wel met kunst en vliegwerk en met heel veel energie weer in goede banen te leiden is maar ja, omdat het denk ik meer kost dan dat het oplevert ben ik er geen voorstander van. Maar goed als het komt, dan gaan we daar een oplossing voor vinden. Ik denk dat het een basale wens is van de mens om zich uit te spreken tegenover de rechter over alles wat maar met het strafbare feit te maken heeft, ik probeer dan altijd maar even mezelf voor te stellen. Maar als ik mezelf dan afvraag wat voor invloed zal het kunnen hebben, en dat weet ik omdat ik ook aan de andere kant zit als rechter, dan zal ik denk alleen maar negatiever worden. Wat ik heel graag zou willen zou ik toch niet kunnen bereiken en ja, mijn verwerking en mijn rouwproces zou ik alleen maar uitstellen, in de hoop op genoegdoening die ik niet zal krijgen. Ik denk dat Slachtofferhulp hier tegenover te eenzijdig kijkt.

Bijlage 4

Schema verwerking interviews

Vraag	mr. C.A. Mandelaar	mr. J.H.L.M. Wijers	mr. E.M.J. Ravers
Vindt u de positieversterking van het slachtoffer terecht?	Ja	Nee	Nee
Hoe denkt u over het feit dat het slachtoffer zich uit mag laten over de vragen van 350 Sv?	- Dit kan een rol vervullen in verwerking slachtoffer; - Soms behoefte dit te horen van slachtoffer.	Zorgt voor teleurstelling.	Schept verwachtingen.
Kan het AS zorgen voor teleurstelling/ onbegrip bij slachtoffer?	Ja, voorlichting zal dit moeten voorkomen.	Ja, ook risico op secundaire victimisatie.	Ja, slachtoffer komt van een koude kermis thuis.
Draagt het AS bij aan emotioneel herstel van slachtoffer?	Ja, gewoon het zichzelf uitspreken in een officieel verband.	Ja, d.m.v. een gevoel van erkenning.	Nee, creëert verkeerde verwachtingen en uitstel van rouwproces.
Is er middels het AS risico op secundaire victimisatie?	Ja	Ja, groot risico.	Ja
Hoe kan dit risico op secundaire victimisatie beperkt worden?	- aandacht in vonnis; - voorlichting en begeleiding.	- voorlichting; - duidelijk aangeven dat de rechter niets hoeft met hetgeen het slachtoffer uitspreekt.	- voorlichting; - omslag in begeleiding (aanvaarden i.p.v. gelijk halen); - benadering door rechter; - snellere afhandeling van strafzaken.
Heeft AS voordelen t.a.v. verdachte?	/	Realisatievermogen verdachte. (voorkomen recidive)	/
Levert AS strijdigheid met onschuldpresumptie	Ja, rechter moet hiervoor waken.	Ja, maar dit was ook al met het basis spreekrecht.	Ja, dit wordt moeilijk balanceren.

op?			
Hoe kan onschuldpresumptie gewaarborgd worden?	- nuanceren; - neutrale houding.	- nuanceren; - toelichting vonnis.	- nuanceren; - neutrale houding.

Wat vindt u van het gegeven dat de verdachte er een extra partij bij krijgt om zich tegen te verdedigen?	Ziet er geen probleem in.	Wordt zwaarder voor verdachte.	Zwaarder voor verdachte
Kan AS slachtoffer meewegen in uiteindelijke oordeel?	Ja, kan een rol spelen.	Ja, alles weegt mee het is echter niet doorslaggevend.	Ja, kan voorkomen.
Kan AS zorgen voor een belemmering van het strafproces, d.m.v. emoties?	Nee, emoties horen erbij, die komen er toch wel uit.	Nee, emoties komen de zaak juist ten goede.	Nee, moet echter wel hanteerbaar blijven.
Kan AS zorgen voor een financiële belemmering van het strafproces?	Ja, zal waarschijnlijk meer tijd gaan kosten.	Ja, extra belasting op het financiële stelsel.	Ja, dit is een groot probleem.

* AS = Aanvulling spreekrecht